

Dokument nr. 8:18

(1999-2000)

Forslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen og Harald Hove om å be Regjeringen utrede en ordning med en fastsatt arbeidsinnvandringskvote hvert år

Til Stortinget

Bakgrunn

Framtidas samfunn vil være flerkulturelt, og Norges politikk når det gjelder innvandring og integrering, må ha dette som positivt utgangspunkt. Nasjoner og samfunn trenger den kulturelle og økonomiske stimulans som immigrasjon og emigrasjon gir. Sett i lys av et stadig mer globalt kunnskaps-, arbeids- og varemarked er behovet for langt bredere og mangfoldig kompetanse udiskutabel. Nyheter, varer og finansielle tjenester er globale på en måte de aldri var før. Åpenhet og globalisering har til nå vært for ensidig på finanskapitalen og industriens premisser. Globaliseringen må møtes med spilleregler og regelverk som setter rammer for de mektigste og skaper en mer rettferdig global fordeling.

Framtidas arbeidsplasser skal skapes av mennesker med mangfoldig kunnskap og evne til å kombinere utradisjonelt på tvers av fag og kulturer. Kontaktnett skal bygges både for nærings- og kulturliv. Mellommenneskelige vennskaps- og familieband som knyttes vil være uunnværlige nettverk i en globalisert verden. Internasjonaliseringen må ta utgangspunkt i hva som tjener økt samhandling mellom vanlige folk, større kunnskap og forståelse for mangfold og ulikheter. En slik innsikt i hverandres liv er avgjørende viktig for enkeltmennesker, samfunn og næringsliv og vil være en uunnværlig kompetanse for å utvikle en ny og solidarisk internasjonalisme.

Vårt eget behov for og ønske om å lære andre å kjenne og å ha frihet til sjøl å kunne velge å reise hvor vi vil, blir stadig viktigere og må balanseres med mulighet for andre til å komme til Norge.

Holdninger til andre kulturer gjenspeiles også i innvandringspolitikken. En streng og lukket lovgivning gir signaler om at innvandring er truende og negativt. En åpnere lov vil gi signaler om at Norge ønsker et mangfoldig samfunn og gjennom sin politikk ønsker å bidra aktivt til det.

Norge får et økende behov for arbeidskraft og folk i produktiv alder for å fylle ledige stillinger. I fe-

bruar i år la en arbeidsgruppe sammensatt av folk fra flere departementer fram en rapport om arbeidskraftbehovet fra utlandet. Regjeringen arbeider med å myke opp deler av regelverket for utlendingspolitikken og har lagt fram en stortingsmelding om å øke arbeidsinnvandringen. Disse regelendringene tar i hovedsak utgangspunkt i akutte arbeidskraftbehov og fokuserer mindre på de mer langsiktige og holdningsmessige sidene ved norsk regelverk.

Dagens regelverk

Norsk innvandringspolitikk er svært streng og Norge framstår som et svært lukket land for alle som ikke kommer fra EØS-området. I stedet for å akseptere og anse det som positivt at flere utenlandske statsborgere fra fjernere deler av verden rett og slett vil bo og arbeide i Norge og leve her sammen med oss som noe positivt og berikende, har norske lover utestenging som prinsipp. Dette er en gammeldags og isolasjonistisk politikk som det må løses opp på.

I nyhetsbrev av 17. november 1999 beskriver Regjeringen det norske lovverket på følgende måte:

«I dag er nordiske borgarar i stor grad jamstilt med norske borgarar. Statsborgarar i dei nordiske landa er sidan 1954 fritekne frå det generelle kravet om at utlendingar må ha arbeidsløyve for å kunne ta arbeid i Noreg og opphaldsløyve for opphald utover tre månader. Dette inneber at nordiske borgarar kan ta arbeid på lik linje med innanlandsk arbeidskraft.

For utlendingar som er omfatta av EØS-avtalen er det gitt særlege reglar etter EØS-avtalen som trådte i kraft 1. januar 1994. Utlendingar som er omfatta av EØS-avtalen, er statsborgarar av EØS-landa og nokre av deira familiemedlemar (nærare bestemt i avtalen). Som for nordiske borgarar kan og EØS-borgarar ta eit kva som helst arbeid i konkurranse med arbeidskrafta som allereie bur i landet. Dei treng ikkje arbeidsløyve, men må skaffe seg opphaldsløyve etter ei tid, som regel tre månader. Forslag til endringar av regelverket gjeld utlendingar som ikkje er nordiske borgarar eller er omfatta av EØS-avtalen. Desse to gruppene har allereie fritt høve til å ta arbeid i Noreg.

Alle som søker løyve til arbeid eller opphald i Noreg må vere omfatta av ei gruppe som er uttrykkeleg nemnt i utlendingsforskrifta sine §§ 3 - 5 for at søknaden skal bli innvilga. Hovudregelen er at alle løyver må være søkt og innvilga før utlendingen reiser inn i landet. For at arbeidsløyve skal kunne bli gitt første gong må verken utanrikspolitiske, tryggingspolitiske eller innvandringspolitiske omsyn tale mot det. Det er lagt til grunn at for å ha rett til løyve må husvære og økonomisk underhold vere sikra.

Det blir gitt tre typar arbeidsløyve: (1) løyve som kan danne grunnlag for busettingløyve etter tre år burtid og søknad om busetting, typiske døme er forskjellige spesialistar som ikkje frå før finnest i den norske arbeidsmarknaden; (2) løyve som kan bli fornya men ikkje gir grunnlag for busettingsløyve, typiske døme er au pair eller misjonærar; (3) løyve som ikkje kan bli fornya og som blir gitt for tre månader eller eitt år, til dømes for arbeidskraft til typiske sesongnæringar.»

Dagens innvandringspolitikk ser ut til å ha som utgangspunkt at det er uønsket med innvandring fra personer bosatt utenfor EØS-området. Regelverk og praksis tyder på at myndighetene anser innflytting som uønsket med unntak av de tilfeller der vi etter spør ekspertise vi ikke kan skaffe på annen måte.

De som av en eller annen grunn har lyst til å komme til Norge for å bo her, har i dag svært små eller begrensede muligheter til å flytte til eller søke arbeid her, med unntak av nordiske og EØS-borgere og dels for spesialisert arbeidskraft, i hovedsak fra USA og andre rike land. På denne måten fungerer innvandringsstoppen svært strengt, utestenger folk fra fattige land i Afrika, Asia og Sør-Amerika, og kan på mange måter oppleves som diskriminerende for mennesker fra disse kontinentene.

Regjeringen hevder i nyhetsbrevet fra KRD av 17. november 1999 at Norge er et innvandringsland. Dette dreier seg i all hovedsak om flyktninger og asylsøkere og innflytting fra nordiske land:

«Heilt fram til 1985 låg nettoinnflyttinga nokså stabilt på 4 000-5 000 personer årleg. I 1986 begynte ei ny tid med store svingingar i flyttebalansen, og eit gjennomsnittleg høgare nivå på nettoinnflyttinga. Ei kraftig auke i talet på asylsøkjjarar fann stad i 1987, og overskottet i innflyttinga det året kom opp mot 13 800. Også i 1988 blei nettoinnflyttinga svært høg i høve til det som hadde vært vanleg sidan 1971. Men i 1989 snudde det totalt, og vi opplevde det eineste året sidan 1970 med netto utvandring. Hovudforklaringa var at mange nordmenn drog frå norsk lavkonjunktur for å finna arbeid i ein svensk økonomi som gjekk for fullt. 1990 var eit år med lavt nivå på innvandringa. Men i 1993 kom nettoinnvandringa på nytt nesten heilt opp på det høge 1987-nivået. Det var flyktningane frå Bosnia som gjorde utslaget. Dei tre åra etter 1993 gjekk nettoinnflyttinga kvart år ned mot nivået som var vanleg i den stabile perioden på 1970-talet, for så å snu brått i 1997. Året etter blei rekorden i innflytting frå 1987 tangert. Stor tilstrøyming av svenskar er den viktigaste årsaka til dei høge tala for 1997 og 1998.

Skal ein dømme etter tal for første halvår 1999, kan det siste året i dette tusenåret bli året med størst

innvandring til Noreg, både brutto og netto og i høve til folketalet. Dei siste ti åra vil på tilsvarande måte overstige noko anna tiår. Nettoinnflyttinga kan bli vel 90 000 i denne perioden. Vi veit enno ikkje korleis det siste halvåret i 1999 vil bli, derfor kan ikkje tala bli nøyaktige.

Det hundreåret vi er i ferd med å leggje bak oss kan frå eit innvandringssynspunkt bli delt i omtrent tre like delar. Ei bølge av utvandring til Amerika tok til frå 1900, og fram til 1930 utvandra det 259 400 fleire personar enn det innvandra. Dei neste 40 åra var utslaga relativt små og nettoutflyttinga berre på 800 personar i alt. I perioden frå og med 1971 til 2000 vil det kan hende komme til å flytte inn 190 000 fleire enn det flyttar ut.»

Dette viser klart at innvandring skjer fra innbyggere i naboland som fritt kan reise og ta arbeid i Norge og gjennom flyktning- og asylinstituttet, og at innvandring ut over dette er minimal. Flyktningepolitikken er begrunnet i behovet for å gi beskyttelse ved forfølgelse, og vil derfor måtte basere seg på helt andre argumenter enn innvandringspolitikken. Nå misbrukes flyktningepolitikken som en arena for eller imot et flerkulturelt samfunn. Å legge alt ansvar for å profilere fordelene ved et flerkulturelt og mangfoldig samfunn på asylsøkere og flyktninger er en helt urimelig byrde. Fordi dette dreier seg om mennesker som har flyktet og i utgangspunktet ikke har hatt noe ønske om å komme til Norge, vil deres inkludering i det norske samfunnet by på langt større utfordringer enn det vil være for grupper som kommer hit av eget ønske. Lov om utlendingers adgang til riket inneholder restriktive og strengt begrensede regler som kan formidle en negativ holdning til utlendinger. Dette rammer flyktninger og asylsøkere og gjør arbeidet med inkludering og mot diskriminering vanskeligere. Endring av lovverket slik at det åpnes for en begrenset innvandring fra land i hele verden, vil gi positive signaler om at innvandring er ønskelig og bra og ikke farlig i seg selv.

Det er derfor et stort behov for å lage en legal, om enn begrenset ordning som gjør det mulig å bosette seg i Norge ut fra et positivt ønske om å bo her. En slik begrenset ordning må være åpen og «ikke diskriminerende» i form.

USA har et velprøvd system for å sikre immigrasjon fra hele verden. Gjennom det såkalte Diverse Immigrant Visa Program tar USA inn flere tusen immigranter med den begrunnelsen som ligger i programets navn: For å sikre mangfold. Motivet med å få variert innvandring er viktig i det amerikanske systemet. Derfor er det regulert slik at det sikrer innvandring fra land som det fra før er få immigranter fra, slik som Canada, England, Polen, Mexico og Vietnam. Ellers kan borgere fra de fleste land søke. De siste års kvote på 55 000 er jevnt fordelt utover verdensdelene. I 1997 ble 42 nordmenn trukket ut. Det settes en øvre grense for hvor mange som kan komme fra ett enkelt land. Det eneste kravet som settes

for å søke på kvoten er å ha gjennomført utdanning tilsvarende videregående skole eller ha to års yrkeserfaring fra et yrke som krever to års opplæring. Ektefelle og barn under 21 år får automatisk være med dersom en blir trukket ut. Den amerikanske ordningen kalles i dagligtale for Green Card Lottery.

Søknaden om å få være med er enkel og gratis, uten andre formelle krav enn søknadsbrev og passfoto. De som blir trukket ut må gjennom en mer formell prosedyre som koster noe for den enkelte, men totalt sett framstår ordningen som ubyråkratisk og enkel. Personer som kommer inn i landet på denne måten, har ikke krav på annen oppfølging eller andre rettigheter enn det som eksisterer for alle andre. De må klare seg selv, og erfaringene fra USA er at de aller fleste gjør det helt utmerket. De bidrar positivt til det samfunnet de flytter til.

Et tilsvarende system i Norge kunne i korthet gå ut på at Stortinget fastsatte en kvote for innvandring hvert år. Alle voksne statsborgere i søkerlandene som ønsker det, kunne søke arbeids- og oppholdstillatelse og dermed over tid også kunne opparbeide rett til norsk statsborgerskap. Ordningen bør ikke inngå som en del av internasjonale hjelpeprogrammer, men kun ha økt arbeidsinnvandring som mål. Det må foretas en helt nøytral loddrekning mellom søkerne, men gjerne med en fordeling mellom land/verdensdel. Dette er en utvelgelse der alle i prinsippet stiller likt. Det er viktig at en slik ordning følger slike prinsipper strengt og ikke innrettes for å fremme andre mål enn ønsket om økt arbeidsinnvandring. Alle former for behovsprøving og prioritering på personer vil skape stort byråkrati, uklarhet om hensikt og sette hele legitimiteten til utvelgelsesprosessen i fare. Erfaringene fra USA tyder på at ordningen tiltrekker seg mennesker med pågangsmot og initiativ. Uansett hva slags kompetanse de som kommer har, vil en slik tilførsel av virkestrang og arbeidskraft slå positivt ut for norsk økonomi.

Det er naturlig at de som kommer med i en slik

kvote får tilbud om og forplikter seg til opplæring i norsk språk og samfunnsliv.

Fordelene med et slikt system er mange. Symbol-effekten er viktig. Å ønske et mangfoldig samfunn krever at en i praksis legger til rette for det. Samfunnet gir et positivt signal om at vi ønsker folk velkommen og at ordningen gir nødvendig åpenhet som Norge har behov for. I internasjonal og europeisk sammenheng ville en åpning for en økt, men begrenset arbeidsinnvandring være et sterkt signal om at vår restriktive grensekontroll ikke er begrunnet i fremmedfrykt og frykt for andre kulturer.

Innvandringen i Norge ville bli mye mer sammensatt og representativ for det faktiske mangfold som finnes blant verdens land og kulturer. Samfunnet ville bli mangfoldig, samtidig som mange små grupper fra ulike land vil minske risikoen for gettodannelser og øke muligheten for inkludering i det norske samfunnet.

Det er mange initiativrike ressurspersoner blant mennesker med utenlandsk opprinnelse. Alt for ofte har alt for mange vent seg til å betrakte utlendinger i Norge som hjelpetrengende. Å åpne for at flere mennesker, selv om de ikke har vært på flukt, får mulighet til å bo og arbeide her vil også gi en mulighet til å balansere dagens syn på utlendinger. Det er nødvendig på terskelen til det 21. århundre.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber Regjeringen utrede et forslag til en fastsatt arbeidsinnvandringskvote pr. år.

Ordningen skal baseres på søknad, og utvelgelse skal skje via en nøytral og ikke diskriminerende metode.

17. desember 1999